

AGIMI

E PËRKOHSHME LETRARE - POLITIKE

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Nri I.

Shkodër Mâj 1921.

Vjeti i III.

Prej një vjetit në tjetrin

E përkohshmja «Agimi» me ket numër po hën në vjetin e III. të jetës së vet. Kurr para dy vjetve i u vûme kësaj veprë atdhetare, kohë të vështira e të trishtueshme rëndojshin mbi qytetin t' onë e jeta e jonë komtare ishte në rrezik.

Me gjithkëta na kishim besim, se ditë më të mira do t' i u siellshin këtij vëndi të shkretë e të rryem me të këqija; kishim shpresë në fatin e Atdheut, prandej muerem zëmër e i a nisem botimit të kësaj së përkohshme, të cilles i vûme një ëmën, qi është një simbol e qi tregon urim E mbase koha e rrethanat nuk na epshin lëje të ndiqshim një program, qi na dishronte zëmra, kjëm të shtërnguem t'u mërrshim vetëm me letresë, harte e gjuhsë tue pasë para sysh atë kryefjalën e shkelqyeshme të shkrimtarit Alfons Daudet-it qi thotë : *“Gjuha është çilci i burgut t' atyne popujve qi gjinden nën robni,,*.

Sot për fat të mirë t' onin e përdisprim t' anmiqve t'onë qi na kanë si krypën në sy kà një Shqypni sado qi

është e vogël ! E edhe këjo e përkohshme kà vû at gurin e vet të voglin ndër këto dy vjet jete për themelimin e ndërtesës komtare, e kà me vijue pà u lodhun kurr për me dhënë at ndihmën e vet, qi këjo ndërtesë të përparojë, të forcohet e t' i u baje ball tallazeve qi do t' a rrahin e pa-udhsive të njerzve të dobtë qi dishrojnë rrënimin e saj.

Lexuesavet t' onë, qi na kanë pritë me dashtëni, me andje e me interesë; bashkëpuntorve të dashtun qi na kanë ndihmue me shkrime, mësim e këshille e gjith atyne qi na kanë dhënë zëmër në vijimin e veprës së filime, sot në fillimin e vjetit të III. i u paraqesim falnderimet t' ona mja të përzëmerta e mairim gjatim t' i u dalim përpara gjithnjë me programin e vjetit të II. e me formatin e deritashëm, por me faje mja tepër e shpresojmë edhe me tëndë me të zgjedhën.

Njësi si llozi këjo e përkohshme, lulëshin dishiret e të gjith atdhetarve të vërtetë; njësi si është programi t' jonë llozofit Shqypnija e Agimi i At-

dheut mos kjoftë më larg prej diellit e prëmtotë sà më parë!
 të shkelqyeshëm të mjesditës, qi do të Ky është *Agimi* qi na presim e me
 xejë, do të shëndoshë e do të bash- ket *Agim* presim edhe *Agimin* e pa-
 kojë gjymtyrët e përgjakuna, të shpër- qit, *Agimin* e drejtsis e të *Vllaznis*
 dame e të shkëputuna prej trupi t'onë! së përgjithshme!
 E Zoti i Madh, qi të gjith njerzt i Karl Gurakuqi.
 bëni paras e të gjith i krijoi të lirë,

FEMINIZMI.

MARTESA E KUNORSHME.

Mbas Testamendit të vjetër (Teu-
 ratit), qi përmban ndodhinat e kohve
 më të lashta, të cilat nuk i përshijnë
 historia, Adami është krijuar si më i
 pari njeri e prej shpatullave të tija ma-
 ndej është perfutur Eva, të cilën Zot' ynë
 i a fali Adamit si dhënë; e nepër ket
 dhënë të çmueshme u përbënë e u
 shumuen njerzt, tue pjellë njëni prej
 tjetrit, në mënyrë qi u konstatue ver-
 tetsija e përjashtme (vérités extérieu-
 res) e kuptimit të fjalës «njeri». Me
 këta njerz lāmshi i dheut kà një herë
 u begat e lulzoi e kà një herë u stër-
 keq e u zhkatrrue e të bijt e Adamit,
 në përpjestim të përparimit të tyne
 mëndiār, erdhen gjithnji tue shtue re-
 sën e mllëfin njëni kundra tjetrit, aq
 sà në këto kohët e mbrame, po thom
 në ket luftën botnore, tue zhbë e fa-
 rue shoqi-shojnë, deshtën me pëngue
 edhe qellimet e atij të Lumi qi kishte
 për me shumë farën e Adamit e lul-
 zimin e këtij rruzullimi. Perendija na

e ruejtë Shqypnën mbas kënde prej
 rreziqesh, qi na mbeten si trashigim
 prej asaj lufte të kobshme.

Librat e dokumentat historikë të ri
 e të vjetër, qi ënden sot dorë nepër
 dorë të njerzvet, nuk na rrëfejnë gjà
 më tepër, për veç do diftimeve të mje-
 gullueme të kohve prehistorike për
 mbi doke, gojdhana e për mbi mar-
 tesë t' atyne kohve të vjetra. E të tã-
 na këto diftime nuk i kapërcejnë ato
 të Testamëndit të vjetër. Por me gjith
 këta ato thàna e gojdhana të kësaj
 teve të motnueme, qi kemi trashigue
 deri më sot prej mësimet, qi na kanë
 dhënë librat qiellorë ose ata jo të kësaj
 orte, kemi muejtë me kuptue se njerzt
 nen hije të martesës së kunorshme janë
 shtue edhe kanë qindur të na-shqy-
 mbun deri në sot për një qi e vërteton
 edhe shkencat e kohve t' tona.

Kundrejtë martesës së kunorshme,
 qi është një trashigim i lumueshëm i
 a më vjetër, feminizmi i sotshëm

na del përpara me kërkime të reja, tue dashtë kinse me vû disà rregullime e mënyrna të dëja për jetën e tashme shoqnore. Thotë një pjesë e antarvet të feminizmit: Martesa me kunorë është fryti i një mëndimit të vjetërsuem, të cilën e kanë vû mashkujt për me mbajtë nën robni fëmnat. Æsht prallë ai parim qi thotë se për qindresë të farefisit lypset martesë e kunorshme! Po si mos të mundet me u mbajtë e pà-shqymbun fara e njerzvet, kurse shtësët tjera pà farë kushti ase ceremonije martese nuk e kanë humbë deri në sot farën e vet? Këjo parti e feminizmit nuk i qaset aspak kunorës. Poshtë, thotë kjo parti, martesë e kunorshme; fëmna nuk duhet bā as grue as nānë e këjo krijatyrë e kāndshme të shijojë vetëm gëzimet e lumnit e kësaj jete pà bā fëmi kurr. E në kjoftë se prej barkut të saj si gand kà me rrëshitë fëmija, ky t' i lihet në dorë popullit e qeveris për t' a ushqye e per t' a rritë.

Feminizmi i Shteteve të bashkueme e ai i Anglis parandënë një system krejt ndryshej prej atij të sipërmit, tue thānë se martesë të bāhet mbas një provimi a eksperjence të gjatë në mes të burrit e të grues edhe (tatlik) të lihet i lirë. Burri e grueja të martohen një herë pà kunorë, të jetojnë do kohë bashkarisht, të kënaqen me shoqishojnë e në kjoftë se i u a merr këtyne mëndja se munden me u bā të lum, atëherë mbas gjasht muejve ose një vjeti të vënë kunorë, porse gjithnjë tue i a lānë shtegun çilë divorcit, për në kjoftë

se e kërkon ndonjēna ānë.

Feminizmi pak mā i përmirsuem (modéré), për mos me prishë e dām-tue rregullimin shoqnuer të jetës nuk e përbuzë martesën e kunorshme; porse jo me një aso farë kunore të përjetshme, e cila kishte për t' a vû gruen në robnīn mā absolute, si thonë antarët e këtij lloj feminizmi. Jet i lirshëm, shtojnë gjithnjë, antarët e kësaj parti, vullndeti i njeriut, kūr kunora mos të lidhet me një kusht të përjetshëm, kusht qi nuk përshtatet kurrresi me fuqī të tij (të njeriut).

Të vrejme tash një herë se me parimet e përmënduna sipri a mund të mbahet raca e njerzvet e a mund t' i sigurohet begatija kësaj faqe të dheut? T' a shqyrtojmë kët pikë; e në kjoftë se këjo qi po përmëndim është një udhë qi del, atëherë edhe na po bāhemi udhtarët e saj.

Të marrim prā një herë në dorë Kodin Givil t' onin (por nuk po harroj me shique edhe Kodin e Napoleonit) i cili kà marrë mjaft ndihmë prej të parit. Qe se shka na thotë neni i parë i K. C. «Mbas vullndetit hyjner, krijimi do të rrijë n' at shtet ku gjindet deri në kohë të caktueme prej Hyut; por këjo nuk është e mundur veçse nepër mjet të gjithmōnsis së llojit njerzuer, qi mbahet prej përkujtimit e përbāmë nga bashkimi i dy gjinivet. Veç kësaj të rreftunit e llojit lypë atë të vehtieve (individum) qi e përbājnë. Por njeriu natyrisht i lirisht, për me jetue është i shpërnguem me nxjerrë nepër mjet t' industris se vet ushqimin, ve-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

shër: e banimin etj. etj. (*)

Ky nye mbassi përshkurton të gjitha pjesët e të drejtave qytetnore, përmëndë mbî të tâna kunorën, qi është një nga çashtjet themelore e mâ të randsishmet e thotë se: «është vullndeti i Zotit qi ky rruzullim të qindrojë deri në një ditë në kâmbë e këjo qindresë mund të përmbahet me llojin e njerzvet e njerzt mund të jesin të pà-faruem, tue u martue ndërmjet vedit mashkulli ne fëmën».

Ç' do religion, mësue prej qiellit kjoftë ose shpikë prej njerzve beson se këtij lâmsi të dheut do t' i vijë dikûr zhkatrimi, punë së ciles nuk i bjen ndesh as shkenca e sotshme. Po, do të vijë një ditë në të cilën pesha e rruzullimit do të shëmbet, gjith korpnat do të ndeshen mëndershëm njëni me tjetrin, pse fuqit e tyne thithse e larguese do të shtrrasin e krejt themit (fr.: atome) do t' ênden ajris por si hjedha e kashtës. Besimtarët e këtij incidenti i thonë *dita e mbrame ose e gjyqit*, për kundra Buchnerit e shokë (**). E qe deri në ket incident

(*) Selon la volonté divine, la création doit subsister dans l'état où elle se trouve jusqu'à l'époque fixée par les décrets suprêmes; or, cela ne se peut que par la perpétuation de l'espèce humaine qui a lieu par la procréation résultant de l'union des deux sexes.

En outre, la conservation de l'espèce exige celle des individus qui la composent. Mais l'homme naturellement faible doit, pour subsister, se procurer par son industrie la nourriture, les vêtements et l'habitation etc. etc. . . .

(**) Shkenetari Poincaré provoi se të gjitha lândët e korpnat e rruzullimit janë radio-aktif, të cilët si të qindrojnë d'sa kohë, kanë me humbë mandej fuqinë e tyne qindruese e kanë m'u shndrrue n' Energje (Kuwet-kudret).

Për mbi ket çashtje kemi me gjetë rasën me folë më një artikull tjetër.

rruzullimi kà me qindrue në kâmbë, pse kështu e don vullndeti i të Lumit Zot; e për sigurim të kësaj qindrese lypset vijimi i gjithmonshëm i farës së njeriut. Perse: lloji i njeriut është një *sens total* e këjo konstatohet me kënsin e krijatyrës dykâmbëshe. Prà për mos m' u shqymbë fara e Adamit është e domosdoshme martesë në mes të mashkullit e të fëmënës e këjo martesë na paraqet në tri nevojë: Ushqimin, veshën e bânimin, pa të cilat njeriut, qi në vetvehte zotnon një natyrë të ligshhtë, nuk kishte me muejtë të jetojë. Këto tri nevojë të përmënduna mund t' i sigurojmë na vehtes, tue jetue së bashku e me një bashkpunim të pàjàdashem. Do të përshkohet nëpër duer të 40-50 zëjtave prej farkatarit qi kà bà parmenden e në furrtarin deri sa të bâhet me u shif në gojë, ajo kafshatë buke, qi kemi nzjerrë prej parzmes së plleshme të tokës.

Në përpjestim të shtâsve tjera, njeriu shklet në ket jetë krejt i ligshhtë, i pà shise e i pà kuptim, nonse Përrëndija e kà stolisë atë me dhânë të çmueshme e e ka veçue prej krijatyrës tjera. Nuk kà kërthini i vogël këthe-tra si luâni, thoj si mica, bôna si kau, çapoj si shqypja e nuk kà as tyne e lesh në shtat për me i rruajtë të vështirave të klimës e t' ajrit. Me gjith këto mungesë, qi kishin me gjeftë për mproje të e do rruziku, kërthini nuk kà as fuqi as kuptim sa me dijtë me thithë gjin të s' ânis ushqimin e vet. Shtâsët lejnë të veshuna e ushqimin e gjëjnë në natyrë e disa kanë aq forcë sa me

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

i a gatue ushqimin këta vetë vedit. Ndër në ndodhë puna krejt ndryshej. Mos t'ishin nânë e babë, të lidhun me kunorë, qi t' i a gatojshin kërthînit ushqimin, veshën e bânimin, kishte për të bjerrun ky me një herë jetën, por sa të kët vû kâmbën në ket lāmë vaji e mjerimi. Nâna i a mban gjallë jetën fëmîs, këtij fryt dashtnije, me tambël të kulluet qi i rrjedhë prej krah-norit të mëshirshëm e nâna prap e rritë me duert e veta të kujdesëshme në çerdhën e vet, qi âsht një seli nderi e e ruen këtû prej të gjitha të këqijash qi mund t' i a vënë në rrezik shpirtin e trupin. Tue u rritë kërthîni, zëmrat mbushen me ndisi të nalta njerzore ; shtohet dashtnija ndaj babën e ndaj nânën e ndaj vëllan etj. E kështu me dashtnina të këthella këso dore, qi nuk sosën kurr, por vijojnë deri n' amshim, formohet familja, qi âsht një pjesë e shoqnîs së përgjithshme të njerzvet, e cila mund të mbahet e shëndoshtë e e kërthnesët vetëm me këso familjesh.

Të hjedhim një herë një sÿ kah gjith ata kërthij qi kishin për t'ardhë në ket jetë me lidhni të pa-ligjshme (illegitime) ose nepër një martesë të pa kunorshme, si na e predikon sot feminizmi i tepruem. Një pjesë e këtyne të mjerëvet, të lânun mbas dore prej prindvet, kishin për të prëndue mû si hyjt e nadjes ; një pjesë tjetër të hjedhun ndër orfelinata, nën kujdes të duerve qi nuk dijnë se ç' farë ndisînash mund të kët një nânë për fëmîn e vet e t' ushqyem me tambël baktish, mund t'a pështojnë jetën e tyre, kështu

qi gjith për këta të ngratë kanë me këne cicat e lopës a të dhivet e nânë për ta do gra të pagueme. Ndër fëmî qi kanë me u rritë këso dore, nën strehë të orfelinatavet nuk kanë me muejtë me lëshue rrâjë ndisîna dashtnije ndaj nânën, babën, vëllazënt e ndaj mâ t'a fërmit ose këto ndisîna kanë me këne tepër të pakta, në mënyrë qi shoqnija e njerzvet ndër kohna të pertardhme nuk kâ me këne e lidhun me ndisîna familjare, por ka për të këne si një grigje njerzish të pa dobî. Nuk zânë vend në lidhni dashtnore e ndisi të mëshirshme në zëmër t' atij fëmîs, qi por sâ kâ lé i âsht largue prindit e âsht hjedhë në prêhën të një orfelinati. Një burrë e një grue të bashkuem shoq me shoq pa kunorë vertetë se kishin me jetue do kohë së bashku, por deri n' atëherë sa kishin për të shfrye epshet e tyne, pse mandej kishin për t' i sjellë shpinen shoqishojt për me kërkue se i cilli për vedi një shoq a shoqe mâ të bukur, mâ të kândshme e mâ zëmër-përvluese. Atëherë qarqet shoqnore kishin për t' u shndrrue ndër sqena për shfrim t' epshevet, në mënyrë qi nepër ket udhë mkatnore njerzimi, të cilin na duem t' a shohim të nalt-suem në kulm të lumit, kish për të vojtun në barasim me shâsen. A mund të qindrojë për kështu njerzimi e në kjoftë se nuk mundet me qindrue a mund të jesis shëje përparimi e lum-nimi në ket shekull ? Jo kurr ! As nuk kish për të mbetë mjeri as lumnim.

Me gjith që në Francë ndiqet martesë e kunorshme, me Statistikë të vje-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

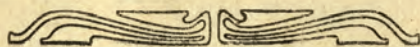
tit 1908, u pohonte zyrtarisht se të lindurit nëpër martesë të paligjshme kapeshtin deri në 35%. Tue i a shtue kësaj shumë edhe at prodhim të lidh-nive të pà ligjshme, qì nuk është protokoluemun ndër orfelinata e është mbaj-tun mështetë, mund të kapen të lindu-nit shligjorë deri në 45%. Tue marrë para sÿsh paksimin e njerzvet në Francë, shkaku i mos dhanjes rëndësi kunorës si e ka për qellim feminizmi i tepruem e tue hjekë kushtet e ku-norës, kishim për të mbetë të shtângun mbas një qind vjeti para një shkatrrimi të mënershëm të racës së njerzvet.

Deri sà të shtohen udhave, shetÿ-nave e qarqeve shoqnore asi burrash të terbuem, qì janë mësue me grabitë lumnimin e gëzimin, nderin e virtytin prej prëhnit të familjeve të veta e de-ri sa shoqnija e njerzvet të bâhet lâ-ma e shfrimit t' epsheve t' atyne soj mashkujvet të veshun, të stolisun, të piripiquem e të larmë porsì gjarpÿjt e helmatisun; jeta shoqnore e popujvet ka me kënë e prishun e raca e njer-zvet gjithnji në shkatrrim.

Prà për me e pështue njerzimin prej këtij kobi, nëpër të cilin është tue u rrokollisun, duhet, sikur thotë ligja civile, martesë e kunorshme; këtë na e paradifton edhe filozofija shoqnore e jetsore e na e urdhnon q' do religion, mësue prej qiellit kjoftë ase shpikë prej njeriut.

Shkodër, me 18. Mars 1921.

H. Kadri.

Idhët politike në Shqypni.

(Vijim i artikullit: "Shqypnija
e popullit,, të 10 Vj. II.)

Idheja e jonë politike u përfshite në kohë të përlindjes s' onë, d. m. th. në shekull XV-XVI, ndër sundime vë-ndore, ndër republika të vogla ase mâ mirë me thënë në sundim princash patriarkarë, të cillët nuk e përhapshin fuqin e vet mâ tepër veç sà kishin trashigues prej të parve, por qì me gjith këta shkojshin mirë me shoqi-shojnë.

Pushtimi otoman qì na rëndoi për pësë shekuj, na prûni dasin e na futi fanatizmin, e këjo punë për një popull primitiv e të paditun si kjëm na, qì na mungonte ndërgjegjia komtare, nuk bâni tjetër veç se na shnerzoi e na shnatyrzoi tue na shtërngue të mërrshim zakonet e një popullit barbar. Por me gjith këta idhën t' onë juri-dike e ruejtem, pse u sunduem me kanun t' onë, me kanunin e Lelës Dukagjinit, i cili është në veprim e zbatohet edhe sot ndër malë e fusha t' ona, qì qeverija tyrke nuk muen me i shtrud kurr krejtsisht. Përkundrazi ndër qytete u vû në veprim kanuni tyrk i cilli edhe sot vlon e mërmnon, por qì shpresojmë se qeveria e re konstitu-cionale nuk ka me mungue detyrës së vet tue na për një liri qì t' i për-shkollt psikologis s' onë e zakoneve e ndjekjeve t' ona. Kë me bâ qì mësimi të bâhet i detyrshëm me një program

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

të vetëm, në menyre qi mentaliteti i jonë i ndryshëm i cilli pjellë prej besimevet të ndryshme qi kemi, të ndrrohet e të transformohet. Këso dore pjella e ré kà me u rritë me një shpirt të vetëm

e me një mëndim të vetëm qi do të jët: *Shqypnija e Shqyphtarvet e lirija e besimevet në një Shtet të lirë.*

G.

Bestytnit rrokull moteve. (*)

Besimi i kotë e i tytë në zota të mirë e të këqì ishte kaq i përhapun ndër popuj të moçëm, sà qi kujtojshin e besojshin se këta zota u gjindëshin për ç' do vënd e skutë e kishin frigë me u ulë ndëjë, pse drojshin mos të mbytshin ndonji ndër ta. Ishte kaq e madhe bestytnija e atëhershme, sa qi një i moçëm nuk ecte e s'bante rrugë, nuk hate, nuk u martonte e nuk guxonte me veprue kurrnji sënd për pà pvetë përpara vullndetin e zotavet.

Njerzt e parë në ç' do rrezik u siellshin kahë hyjnit e tyne, si ndër rreziqe lufte ashtu paqi; në daç për me ndalë e me largue zìn, në daç për me bâ të prajnë shtërgatat e shinat. I moçmi kërkonte ndihmë sà prej zotave të mirë aq edhe prej të këqive; të parve edhe të dytve i u lypte frytin e nevojshëm, një pjellë të shumtë si ndër shtasë ashtu edhe ndër njerz e shëndoshjen e samâparshme të sëmutve qi kishin në shpi. Luta ishte e përditshme e u bante sidomos nadje e gjithmonë me zâ të naltë; luta tue vishkullue u përdoronte ndër veprime mnistare. Këjo âsht pak a shumë rre-

dhja e lutve t'ona, të cillat mandej erdhen tue u zhvillue, tue u përmirsue e sot njeriu kërkon ndihmë prej hyjnive qi ai njef me gjith qi edhe në ditë të sodit janë shum qi nuk besojnë e shum edhe asish qi lutën e kanë bâ ves.

Ilirët, të Parët t'onë, Egypcjanët, Persjanët, Kaldejët të gjith kishin ato besimet e tyta të vetat. As Grekët as Rromakët nuk kjën të pastër prej tyne. Grekët i u porositshin hyjneshës Nemesis e historija na kallxon, se njerzt mâ të përparuemt n'atë kohë nuk i këqyrshin me sý të mirë peshqt e detit, njerzt e shëmtuem, gràt leshatake, lakuriqat e natës, pse besojshin se hasa ndër ta ishte e rrezikshme e idesha e tyne e dâmshme. Rromakët i u porositshin një fytyrës qi përfaqsonte të birin e Aferditës (Venus) e të Bahtit (Baccus) e ket fytyrë i a u lidhshin në fyt fëmijve të vet. Me ket fytyrë u zbukurojshin edhe gràt e ishte zakon me e vjerë në qorr të muerit për mos me marrë mshp asen për mos me u krenue për të tepëmi.

Grekët kujtojshin se të gjitha sëmundjet ishin ndodhime prej ânës së Zotave e vetëm atëherë kurr filluen me

(*) Shikjo «Agimi-n» Nr. 3, Vj. I. Korrik 1911, faqe 36.

u përhapë mësimet ipokratike nisen me u përbuzë theorit e moçme; por me gjithkëta një sëmundje e vetme u mbajtë deri vôn si ndeshkim hyjnuer e këjo kje pika. Por Ipokrati vetë në librin e vet «*De morbo sacro*» shkruente, se ai nuk besonte që këjo sëmundje rrjedhte prej zotave: të gjitha të këqijat, thonte ai, mund të kën rrjedhje të shëndoshta, por mundet me kënë se asnjë nuk është hyjnore.

N' Europë të soçme është e përhapun bestytnija, që të gjetunit e patkonit të kalit në rrugë është fat. Rrjedhja e kësaj bestytnije është shumë e moçme: Zakoni me mbathë kualt rrjedh shumë shekuj para Krishtit. Perëndorët e Rromës përdoroshin për ket qellim metala të çmueshëm; më vôn ky zakon kapercej ndër feudalë, të cillët tretshin apostafat patkojt e çmueshëm të kualve të tyre për me u dftue këso dore bujarë kundrejt të nenshtuermve të tyre. Mërrret vesht prà prej kësaj pune, që ai që gjënte në rrugë një patkue të shkputun prej thundrës së kalit, e mbante vedin për fatmirë; por nuk mund të mërrret vesht sot, pse patkoni i kalit, një copë hekur, të bijë fat!... Pse sot të jët shëj fatit të mirë me gjetë një trifojë me katër gjeth? Pse sot si burra ashtu grà kanë at bestytni të marrë me ngà te magjypja e gabelja për me i u paradftue ardhjen, si t' ishte në dorë të njeriut me parapà sëndet që kanë me ndodhë?

Këto janë mjerimet që kanë kapërthye botën, të cillat mund t' ishin t'arsyeshme e me vënd për mëndet e vo-

gla e të pa-zhvillueme të moçëmvet, por jo kurr për njerzt e soçëm, që kanë fuqit instinktive e të ndiesishme në vënd; jo kurr sidomos për ata që kanë xanë e që themelohen n' arsyen e sëndevet.

Ndoshta tue mëndue e tue shqyrtue këto mjerime Pål Bourget kje i shtërnguem të shkruçjë: «Prà, njeriu tue u qytetnue, nuk bân tjetër veç me ndërlikue barbarin e vet e me shumë mjerimet e veta». E me të vërtetë sà pare bân përparimi i qytetnimit e i ndërgjegjes njerzore, shkà u desht gjith ky mûnd i gjatë rrokull sa e sà kavaljeteve për me rritë në një shkallë të meritueshme qytetnimit e soçëm, mbassi njeriu nuk kà mërrijtë enë me u shporrë prej jargut të bestytnis, që nuk është tjetër veç shëj më pozitiv i rrënimit e i shkallimit të tij? Shkà duhet përparimi i shkencës, shkà duhen shpikjet e madhnueshme të soçmet, kûr zëmra, trût e mëndimet e njeriut të mbesin ato që kjén në kohë prehistorike, në kohë barbare? A nuk do të thomi prà, se gjith këto besë të tyta, gjith këto mârriina, gjith këto frigë të kote që kemi ndër rêmra t' ona, gjith këto zakone të mârri, nuk janë shëj i kjarhtë i rrëximit të rracës njerzore?

Bestytnija e të moçëmvet është një sënd që do të na shkaktojë ndërim e dhimbë përnjiheri, me kënë se për ndërim e dhimbë është pa-fajnija e atyne shpirtnave të thieshtës që zhvilluen si muejten gjith shka nuk mueren vesht. Por bestytnija ndër përuj të soçëm është një sënd që nuk kà hije, është një sënd që mjerish të bân me thënë, se

BIBLIOTHEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

njerzija është tue shkue për ditë më poshtë e se mjerimi moral është tue u përhapë për herë e më tepër, aq sa na prap do të kërthehem ndërkohë e lashta të bestytshme, kështu që me gjith arsye Paf Bourget shkroi e tha, se "njeriu, tue u qytetnue, nuk bën tjetër "veç me ndërlikue barbarin e vet e me "shumue mjerimet e veta".

Karl Gurakuqi,

Fletorsija.

Mbassi fletorsija sot në botë është një fuqi, është nevoja që këjo të bëhet zhvilluesja e drejtisë e e mendimit të mbarë botnuer e të dijë t' a vijojë ket mendim nepër udhë të drejta e t' arsyeshme; është nevoja që t' u dalë zot e të mprojë parimet që janë të nevojshme e të domosdoshme në jetën e sotshme të njeriut, të paraqesë e të vënë në krye para ç' do pune tjetër njerzën, e cilla është themeli i shoqërisë njerzore e pa të cillen Shoqëria do t' u rrokulliste e do të humbaste në kaos të harrimit e të pa-kënunit.

Kur fletorsija të kët para sysh ket qellim kaq të madhnueshëm, atëherë me të vërtetë është një fuqi bëmire për njerzim e ç' do kundërshtar i saj ka të drejtë të luftohet e të ndiqet. Por për kundra në kjoftë se fletorsija ka me u bërë monopol ndër nduer të disa vetve, në kjoftë se ka me u bërë buka e të pakve, të cillët kanë me e përdorue mbas andjes së tyre për me

mbiellë ngatrrës, për me mprojë miqsinë; tue shpërdorue ligshin e disave e krenin e gjakimin (ambition) e sa tjerve; tue u bërë treguesja e dalzotsja e pësimevet e e dishirevet të mbrapshta që kanë xënë vënd në shoqëri; në kjoftë se don me u bërë si një gjykatore tue vënë nën këmbë e tue përbuzë ligjë e qeveri; në kjoftë se nuk ka qellim tjetër veç me dë porte-feuille e me spekulue për të mirën e një partis së dëmshme, atëherë njerzët kanë me mallkue shtypin sikurse mallkojnë të gjitha mizorit tjera; kanë me shkundë barrën që u rëndon e nuk kanë me durue të shofin vëndin e vëdin në duer të shkrimtarit, sikurse nuk duen e nuk pelqyen kurrsesi të bëjnë nën tëh të shpatës e në grykë të topit. E njëmënd nuk ka kurrsesi ndryshimi ndërmjet të parvet e të dytvet: shpiksat e shpatës e të topit ishin e janë njerz, që tue pasë dredhi, fuqi fizike, shkathsi e hamënde më tepër se tierët, shtërngoishin me u shkue mbrapa ata që shifshin se mund t' i përdoroishin për me çue në vënd qellimet e tyre. Shpiksat e sotshëm d. m. th. njerz e pëndës, kanë ndrrue këto vegla, por mënyra e qellimi i tyre është gadi baras.

Por ka me bërë ndokushi shtyp i lirë se i cili mundet me shkruë e me shpallë mendimet e veta, mundet me u bërë fletortar, etj. Po është e drejtë e sidomos sot që kemi një qeveri konstitucionale. Se i cili mundet me shkruë, se i cili mundet me shpallë mendimet

e veta, se i cilli mundet me u bâ fletortâr, sikurse në një kohë se i cilli muejte me u bâ njeri armësh e pushke. Por kuj i mungon këjo cillsi, kush nuk kâ fuqi, hamënde e shikatsi, a do të bâhet ndoshta preja e të fortit e kafshata e mizorit?

Po, por janë ligjët e ngani te ato, thonë një pâl; ankoniu e siellniu gjykatoreve. Ligjë! Por të gjitha ligjët e botës nuk munden me ndalë shpërdorimet e shuma e krenit e përdorume keq për në kjoftë se njerzt nuk ndjekin vullndetisht ligjët mâ të mdhaja të drejtsis, të së vërtetës, të dashtnës ndërmjetvedshme, qi janë të leme në natyrë të njeriut.

Shtypi âsht njëmend një fuqi ndër viset tjera të botës e kâ me këndë edhe

ndër në atëherë kûr të gjith lletortarët e Shqypnis të bashkuem në një kongres, kanë me caktue qi mos të bâhen shpërdorime fuqije në profesionin e tyre. Atëherë shtypi kâ me këndë një fuqi e për në kjoftë se njerzija nuk kâ me i u shtrûe kësaj foqi, nuk kâ me këndë faji i fletorevet, por i atyne, qi tue pasë në dorë frënin e qeveris e të shtetit, losin e venë në qestî me ndimin botnuer.

Shpresojmë se Drejtori i përgjithshëm i Shtypit Z. Zef Kurti, ka me dijtë me zhvillue çâshtjen fletortare të Shqypnis qi deri tash nuk kâ dhânë at fryt e atë dobî qi na të gjith kemi pritë e shpresue për me na vû n' udhë të përparimit e të qytetnimit të popujve të kulturës.

X. X.

Vlona në kohë të mesme.

Prej Dr. K. Jireçekut.

Vijim prej Nr. 11

E âma e tij qe Theodora (e cila mâ vonë u bâ murgeshë nënë emnin Xenia) edhe ish e motra e Kostantin Dejanovic-it, e të fuqishmit princ i një pjese të Maqedhonisë veri - lindore († 1394). Në martesën e dytë, këjo u martue me Gjergj Balshiqin († 1378), të vëllan e Balsha Balshiqit; prej këti me ket pat një djal Kostantin Balshiqin, i cili luejti një rol në Shqipri të sipërme e qi mâ në fund qe zânë prej Venedikasvet edhe mbytun prej tyne në Durrës në vjet 1402 si edhe një vajzë

emnit Eudokia, qi qe e treta grue e dhespotit t' atëhershëm t' Janinës, të firencjanit Esau (ose Izau) de Balondelmonti (Këqyr të Përkohëshmen «Byzantis» qi boton shoqnija bizantologjike e Athinës). Martesa e Mirkshës nuk u bâ krejt si mbas të drejtave kishnore byzantine. Burri ish një bir të shpirt i Gjergj Balshiqit e shoqja ish e bija Balsha Balshiqit; këshu qi baba në shpirt i burrit edhe baba i grues ish në vëllazën Mirkshën tetëm në vjet 1394 dërgoj si delegat te patriku i Symbollit, murgarin Athanasios, për

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETT"
SHKODER (2018)

me i dftuem se këjo martesë u mbyll me shpejtim edhe qe e bekueme prej krye-epishkopit t' Ohrit, nga shkaku i rrezikut të math qi të Krishtenët e vendit të vet kishin prej Tyrqvet. Për këtë punë i u lutne patrikut edhe perandori Manuel Palaiologu edhe perandoresha Helena, qi ish e bija e Konstantin Dejanovic-it edhe kështu mbësua e nânës së Mirkshës, i cili quhej si një kushërri i perandoreshës. Patriku u përgjegji, se ai nuk mundej as m' e shgatrruem as m' e vertetuem këtë martesë veç se i këshilloj Kir Mirshës edhe së shokes me bëmë një jetë të përvujtë edhe në frigë të Zotit (Miklosich e Müller, Acta graeca 2, 230).

Me pushtimet e mëdhaja qi po bante Sulltan Bajaziti I. gjendja sa vinte, po bëhej më e vishtirë. Komnena i numronte t' ardhurat e saja (për veç Beratit) 9.000 dukat të Venedikut edhe në vjet 1395 ish gati katër vënde të pushtimit të saj me j' a lëshuem Venedikasvet për një pension 7.000 dukatsh. Delagat' i saj "qindron episcopus Albaniae", munronte n' emën të saj "loca sua, que sunt quatuor, scilicet Avalona, Canina, Cimera (Himara) et turris Pirgi (Misti vol, 43, f. 89, arkiv i Venedikut). Mbas vdekjes së Komnenës (1396) hypi në sundim dhëndr' i saj "dominus Merxa" (Mirsha i Calkondyles), i cili shpesh herë i a përsëriti lutjen Venedikut, për me j' a pajtuem vendet e veta, por pa dobë; deri sa mandej lufta ngallnjyese qi Fimuri pat kundra Bajazitit rreth Angorës (1402) solli një ndryshim në

punët. Mirksha zotnonte "Avalonam, Caninam, Cimeram, Belgradum et turrim Pirgi" edhe në vjet 1396 i numronte t' ardhurat e këtyne pesë vendeve për 9.000 dukat në mot (Misti vol. 43, f. v.). Venedikasit u përgjegjshin gjithmonë me fjalë të bukra, por të thata edhe nuk e mirrshin në kujdes proponimin e tij, tue kujtuem shpënzimet e mëdha qi duheshin për pushtimin e vendit edhe rëndësën e pakët qi kish liman' i Vlonës. Princi, i cili quhej vetëm "Zot" (gospodin, kir, dominus) banonte në kështjell të Kaninës, ku i datonte edhe letrat e veta (u kuli Kaninskoj). Ai ish qytetas i Venedikut edhe i Raguzës. Pajtimtarët e doganavet të tija të Vlonës e të Pargut ishim më e shumta Raguzan. Në zyrë të vet si protonotar kish një Jani edhe një sekretar emnit Dimitar, kështu qi zyrja e tij më shumë ish sllave e greke, se sa latine. Si kreshnikë n' oborr të tij përmenden: Davidi, Miralija, Gjergj Kavedatic, Shqiptari Kosta Bardha e Janja Janjetic e më vonë të Ruginës vetëm Nikolla Çorla. Ndër librat zyrtarë të Raguzës Mirksha përmendet për më të fundshmen herë në vjet 1412; mbas Hoplet ky vdiq në 1414. E veja e tij Rugina i a ofroj në vjet 1415-1416 vendin e saj Venedikasvet për një s'përbim 10.000 dukatsh tue mbajë për vete vetëm Pargun me dy katunde thalërme, qi i sjellshin 1000 dukat t' ardhura në mot (Yorga, Notes et extraits 1, 257). Por në Qershuer 1417 bëri një ushtri otomane në vend të saj edhe pushtoj Beratin, Ka-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

ninen e Vlonen; Ruginës j' u desh me ikë në Korfu (Letra e Raguzanvet mbretit Sigismund me 26 Gusht 1417 Spomenik, 11, 15; Yorga, Notes 2, 160). Komandant' i ushtrisë otomane Hamza Beu u bâ sundimtar' i Vlonës edhe Otomanët të cilët pushtuenë të parin limâ në breg të detit Adriatik filluene atje me të shpejt me bâmë ani. Kotsisht u munduenë Venedikasit në 1418 me j' a mbushë menden Sulltan Muhametit I. Vlonen bashkë me tjerat vise me j' a lëshuem Ruginës, e cila ish një qytetse e Venedikut. Rugina e depozitoj thesarin e saj në Raguzë (Pucic 2, 73) edhe në vjet 1421 shkoj vetë një herë në Raguzë, por qysh me

1422 emn' i saj nuk përmendet mâ. Edhe nenë sundimin otoman Vlona kish pajtimtarët e doganës të krishten; treg-tija ish e gjallë si përpara. Kur në vjet 1444 Vladislau mbret' i Polonisë edhe i Ungarisë filloj të msymen kundra Tyrqvet, Raguzanët, tue shpresuem në të damunit e plaçkës së luftës, dish-rojshin me pasë Vlonen edhe Kaninen, por ky dishir nuk i shkoj në vend, se ndodhi të thyemit në Varnë (Gelicich e Thallöczy, Diplomatarium relationum reipublicae Ragusanae cum regno Hungariae 457, 459; Yorga, Notes, 403).

(Vijon)

Hil Mosi.

Mjeku i vogël.

Historija e mjeksisë.

Me qenë se shkaqet e sëmundjeve kanë qenë që nga krijim' i gjithësisë, doemos qi me lindje si njeriu, ashtu edhe të gjitha sendet gjallnore qenë kapë prej smundjeve e kështu kanë pasë nevojë për me u mjeksuem. Nga ky shkak të gjitha veprat qi bëjnë si njerzija, ashtu edhe shtâsët kundra një shkakut qi prish qetësin' e trupit të tânë, ose të një pjese trupsore, nuk janë tjetër veç se mjeksime për të këthym qetësinë e prishun.

Vrapimi në sisë i një çilimiu qysh ditën lindjes, afrimi në zjarm, ose largimi nga zjarmi, uriya, eti, të qamit,

të qeshunit, të fërkuemit e një pjesës së trupit mbas një pickimit-të cimbsurit-të tâna janë mjeksime kundra një shkakut qetsi-prishës.

Po marrim për shembëll të qamit: Njeriu qan, kur ati i prishët qetsija nga një idhnim edhe të qamit e bân, për m' e lehtësuem idhnimin; prandëj të qamit kuptohet se âsht një vepr mjeksore edhe e natyrshme. Nga këjo arsye, pra, kuptohet lehtëzi, se mjeksija ka filluem qysh ditën e krijimit të gjithësisë, e jo si disa thonë se ajo filloj qysh kohen e mjekësver Hipokrat ose Llokman, të cilët janë të përmendun në historin' e mjeksisë për harat e hjedhun prej tyre për përparimin e mjeksimi.

Tue përparuem pothu, kështu edhe mjekësija ka ardhë tue përparuem,

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

tue zgjânuem edhe tue përmirësue
mjeksimet e natyrshme. Këto përparime
popujt i kanë bâmë kush mâ parë, kush
mâ mbrapa, kush mâ shumë e kush
mâ pak; vetëm Shqipnija, mjerisht nuk
ka marrë pjesë në këtë përparim, nga
shkaku se edhe në vend t' onë janë
tue vijuem metoda mjeksore të mot-
shme, njashu si bâjshin përpara po-
pujt tjerë, kur ishin të pa-ditun. Për
disa mjeksime qi përdoren ndër ne,
si maxhuna për fuqi, hapa tyme për
pelivrom (frengjus), të qitunit e gur-
vet nga vend' i shurrës tue lidhë
të smundenit në drasa gjallasi, të qi-
ruemit e sÿvet, etj. metoda të vjetra,
qi sot janë tue vazhduem në Shqypni,
ashtu kanë vazhduem [mâ parë edhe
ndër popujt tjerët, të cilët sikur kanë
përparuem ndër dega tjera të ditunisë
kanë përparuem edhe në degen mjek-
sore, tue i përmirësue metodat e vje-
tra me mjekime mâ të mira e të shpej-
ta. Si dihet, mâ parë, kur bâhej një
operacion, tue britë e tue qamë, sot
bâhet me lehtësina si për mjek, ashtu
edhe për të smundë, nga shkaku se
janë gjetë barna për mos me e ndi-
guem dhimen e plagës aspak, kështu
qi sot të gjitha operacionet janë tue u
bâmë me një lehtësi të plotë.

Në fushë të përparimit të mjeksisë
sikur edhe nd' atë të gjitha degave të
ditunisë Harapët edhe Grekët kanë
qenë mâ të parët për me hudhë theme-
let e para.

Shqiptarët nga shkaqet politike, të
cilat do të msohen në historinë e
Shqipnisë, nuk kanë mundë me përpa-

ruem nd' as ndonji degë ditunije, edhe
të paktit Shqiptarë qi kanë marrë pjesë
në fushen e ditunisë, në kohen e su-
ndimit otoman, nuk kanë mundë m' e
interesuem popullin mbas dijenisë së
tyne, nga shkaku se zgjedhja otoma-
ne ish aqë e rândë, sa m' e ndjekë
ç' do përparim si një krim politik. Pra-
ndej nuk âsht e drejtë qi shqiptarve
t' u ngarkohet ndonji turp për kohë-
nat e kalueme. Por sot qi Shqipnija
pat fatin e mirë t' a dëbojë zgjedhjen
e huejë, theu edhe hekurat qi e kishin
rrethuem fushen e përparimit, ç' do
shqiptar i dijtun âsht i detyruem të
hyjë n' atë fushë, të thyej gjembat e
të mbjellë lule të bukura në degen e
vet të ditunisë, tue u munduem t' i ka-
lojë të gjith popujt tjerë. Nga shkaku
i mungesës së shkollavet të nalta në
Shqipni, âsht friga se edhe ditunit e
sotshme do të vdesin, e tue munguem
zëvendsit e atyne qi do të mbjellin
ose mbollnë lulet e para në fushë të
ditunisë, këto lule do të thahen e gjem-
bat prapë do të ngrehin krye. Pra,
për mos me i ardhë Shqipnisë një fat-
keqësi e tillë, qeveritarët t' onë e kanë
me detyrë me pregatitë të zotët për
ç' do degë të ditunisë tue çuem djel-
mosha ndër shkollat të nalta të shtete-
vet të përparueme. Qith këtë detyrë
e kanë edhe pasantët t' onë, të cilët
nuk duhet t' a kusejnë pasunin' e ty-
ne, për me i ndihmuem djelmoshavet
të zgjuet të vobekë, qi të kryejnë mës-
imet ndër shkollat e Evropës. Kësilloj
ata do t' j' prisin nderin vehtes edhe
qi t' j' a sigurojnë rrojtjen Shqipnisë,

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

e cila do të mundet me jetuem si Shtet i lir edhe i përparuem; përkundrazi po nuk u muernë masa të tilla të shpejta, komb' i jonë do të rri je n' errsën edhe do të mbesë ndër këmbë të hueja e nuk do të munda më me ngritë krye.

Vijon Dr. Ismet Gega.

Gurët e çmueshëm.

Vijim prej Nr. 6.

Gurët e çmueshëm, mbas librave të motshem, ishin «langu i kulluem i mermervet e i metalvet». Me një të tillë të përkrahuni mund të thohet se virtytet e mrekullueshme që librat u a mbështesin gurve të çmueshëm përfaqesojnë «mâzën e langun e kulluem të marrinave të krijueme» !.

Për me dhënë një provë diftimi mbi këto marrina, po shkoj tue i shko-korritë andej e këndej e tue i rendue këtu poshtë, me shpresë se lexuesat e «Agimit» kanë për të më ndjekë.

Zafiri i qëjtun «guri i gurve» kishte, si thotë *Avicenna*, virtytet për me ndalë ç' fardo gjaku që kullonte. Mpronte prej resës e trathitis. Posë këtij virtyti kishte edhe atë t' edes, e mjaftonte m' e vû nën gjuhë një grimcë për me t' a hjekë edin më mirë se një gotë uji të ftohtë.

Rubini, kishte fuqi për me largue mallënjimin, të topitunt, të molisunt e zemrës e andrrimet e këqija. Mjekonte

ç' fardo frige: i epte zemër edhe atij që s' kishte pasë kurr; me rubin në gjë edhe frigaçi u trimnonte !

Zmeraldi u çmonte si gûr i pastër e kishte në mëni flligshtit, e njerzit e pëgamë nuk i duronte. Një mbret i Hungeris, thohet se i kishte pasë dhuruem të dashtunës së vet një unazë ari me një zmerald të hijeshëm, e kur shkoi me rënë natën e martesës për të parën herë me nusen, e cilla kish pasë harruet m' e hjekë unazën prej gishtit, zmeraldi plasi prej turpit ! Tue e nglisë zmeraldin me shtë të smuet t' i mjekonte; por gjarprijvet u a verbonte ! Ahmet Tajfashiti, në veprën e tij thotë, se tue dyshue mbi ket fuqi të zmeraldit, desht m' e provue. Bleu disa gjarprij, i shtini më një kupë; mandej, me dýll, në maje të një zhgjetës, ngallmoi një kesi guri, e këso dore, i a afriti syvet të frymorvet. Gjarprijt të parën herë i u kërcnuen, por me' i ças u rudhne tue kërkue kotsisht me u mëshefë; mbas pak kohe u ndin disa krizme të lehta: kokerdhokllat e syve të gjarprijvet ishin plasë.

Dhiamanti ishte i mbajtur si morojtës i fort kundra helmit; por t' u kapërdinte helmonte: një copë e vogël të çonte në tjetrën jetë . . . !

Kush kishte me vëdi me copë *Turkisë* i pështonte frymvet t' anmikut ! Prandej kje tepër i kërkue ndër kohët e mesme për kotsisht, pse kurr si atëherë nuk ndodhën vrasa ose të shke-rruna ! Përveç kësaj mbrekullije ky gur kishte edhe një fuqi tjetër: atë me

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI" (2018)
SHKODER

i prû mëndt në vend edhe atij qi i kà të humbuna !

Agati i epte fuqi gjymtyrvet të njeriut.

Topaci barometër i vjeftshëm shëndritte kûr qielli ishte i kalltërt, u ndjerste kur ishte vrantë. Të gjitha smundjet i shëndoshte, edhe atë të dash-tunis !

Ametisti mprojtës i mirë për mos me u dejun; pi sa të mundesh, por-se mbajë me vedi një kesi guri! Këshill i mirë për kë çon mastikën me okatare ! Ishte edhe i adhruem, se shëtarët vërtetojnë se unâza e dhuruar prej Sh. Jozefit Sh. Mris Virgjin, në shëj fejese, ishte e stolisun me një gûr zmeraldi.

Disa gûr të çmueshëm ishin në kundreshtim me tjerë. Kështû, kundër zmeraldit ishte berili, gûr dashtunije qi me një heri të bante *ashik* ! Anici në vënd qi me t' a largue mallënjimin, si rubini, t' a përfntonte, e për ket arsye Arabët e quejshin *xheza* (gjobë) Thotë i vlerti shkrimtar Ahmet Taj-fashiti: «Mbretin nuk e pranojnë në vizâr. Kinezët kur i gjëjnë s' i marrin, por vetëm teveqelat i mbledhin. Por gjithnji âsht gûr i hijeshëm, e vyen me mjekue plaga e me ndalë dhimbën e barkut !».

* * *

S' kishe për t' u ndalë kurr tue dashtë me i përshkrue të gjitha virtytet e fuqit e mrekullueshme të gurve qi fantazija e njeriut ka krijuar. Po i rendoj këtë poshtë me pak fjalë për

mos me qënë aq fort i mërzitshëm, tue fillue më jacintin i cilli mpronte prej rrëfës; krizoliti t' a largonte djallin, e ai i cilli e mbante një kesi guri me vedi, u bante i virtytshëm edhe i kenun; një copë granad i plahnuem e i kapërdim prej një qi ka kalue rrezikun m' u mbytë e ka pi ujë shumë, pa dyshim ujin do t' a qitte nga gojal!

Fuqit e gurve të çmueshëm nuk gjëjnë fund me kaq. Rrëfihen mrekulli e virtyte shumë më të çuditshme. Lexohet ndër lapidarët e motshëm se më një ishull t' Indjes, banuesat ishin të detyruem me i lidhë përshkim drrasat e anivet në vend qi me i gozhdue, pse m' at ishull u gjindte një mal me magnet. Kur kalonte ndo' j herë andej pari ndonji anë e hueja, gozhdat e saja i u zhgulshin e u shifshin tue fluturue si zhgjeta kah mali i magnetizuem: anija u zhgatrronte e njerzit u mbytëshin ! Në kohët e mesme filloi m' u përiri një lajm edhe ma i përbindshëm përmbi një faltore të ndertueme n' ishullin e naltpërmendun, mbloja e shtroja e së cillës ishin të përbame me gurë të malit të magnetizuem. Idhulli i asaj faltoreje ishte hekuri, prandej qindronte n' air, për shkak të forcës së njinjishme, së mblojes e së shtrojes !

Së mbrami po i ap fund me kaq mrekullivet të jashtzakonshme të gurve tue përmendë guri të quejtun «ujë deti» i cilli bante të kështëm gjithshë të shifit syni. Kishte t' a kishe edhe një copë kesi guri pa kursim kishe për t' a plahnuem e kishe për t' i a njëdhë këtij trupi t' em

Kadri Borshi,

Lajme vëndi.

Hapja e Parlamentit. Mbas sà kohë qi se i cilli pritte me padurim mbledhjen e përfaqësuesave të visevet të Shqypnis, tek e mbramja me 21 Prill patem fatin të hepet këshilli komtar prej të cillit atdheu pret ditë më të mira e sidomos qi të shkapullohet prej kësaj gjëndje të mjerueshme, e cilla po vijoj edhe për pak kohë këso dorë, t' a dijmë se jemi tue shkue drejt vorri. Parlamenti, në të cillin populli kà pështetë krejt shpresën e vet, do të dijë me rregullue sidomos gjendjen financjare t' onë qi është shpirti i Shtetit e pà të cillen nuk mundemi me pasë jetë.

Urojmë vepër të mbarë e shpresojmë se deputetët nuk kanë me u bjerrë ndër theorì kote, ndër grëndje të veçanshme, ndër çashtje përsone, por kanë me krye me një vullndet të hekurtë detyrën e rëndë qi populli i a u kà vù për barrë.

Bashkimi Komtar. Mbas përpjekunavet t' atdhetarit të vleritë e të paharrueshëm Z. Avni Rustëmit e mbas grishjes së bame prej tij, shoqinuat e ndryshme të Shqypnis, Përlimtarët e Nenprefekturat nuk prituen e nuk u kursyen të dërgojnë përfaqësuesat e vet në Vlonë për me marrë pjesë në Kongres, i cilli u hap n' at qytet me 25 Prill e muer fund me 3 Maj të këtij vjeti. Ky Kongres kje një ndër kongrese ma me rëndsi qi u mbajten de-

ri sot në Shqypni, pse me ket kongres i u vùn themele të shëndoshta bashkimit komtar, të cillit për së shpejti do t' i a shofim e do t' i a gëzojmë frytën e dobën.

Kongresi kje i përbâm prej 43 delegatvet e u çil prej z. Avni Rustëmit me një fjalë të thjeshtë e të bukur, e cilla u prit me gëzim e me trokitje duersh prej kongresistëve. Mbas rregullës së përgjithshme të mbledhjevet, u zgodh për kryetar kongresi Z. Lef Nosi e për sekretarë: Z. Karl Gurakuqi, Z. Thoma Papapano e Z. Mazllum Bilishti.

Për me lehtësue e me shpejtue punën u zgodh një komisjon 10 vetësh, të cillvet i u vù për barrë prej kongresit qi të gatojshin urdhnat e ditës e statutin e Shoqnis së ré. Komisjoni u përbâ prej këtyne Zotnive: Mustafa Kruja, Avni Rustëmi, Ahmet Dakli, Prof. Karl Gurakuqi, Dr. Asaf Çami, Adv. Agjah Libhova, Bedri Pejani, Koço Grameno, Selim Mborja, Prof. Jan Minga. Statuti i përbâm prej komisionit i u paraqit Kongresit, i cili me disa ndryshime të vogla e pranoi.

Të mbramen ditë të Kongresit, me 28 Prill, për me i bënë një nderim Shoqnis "Vatra" s' Amerikës, e cilla ishte themeluar shi në ket ditë u pagzue Shoqnij me emër të madhnueshëm "Atdheu", i dhënë zaret për qëndrën e përgjithshme të Federatës së ré për këshillin e përgjithshëm të saj. Si qëndër përgj. u caktue Dursi e për pjesë të Këshillit u

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

zgodhën këta Zotni: Kryetâr Kolë Tromara, Sekretâr Karl Gurakuqi, Arketâr Ahmet Dakli, Inshpektuer Bedri Pejani, Drejtuer i Rivistës Seid Kemalli. Kryetâr nderi me zânë të përbashkta u zgodh nisjatori i kësaj vepre Z. Avni Rustëmi.

Ket bashkim e kemi pà të nevojshëm të gjithë e qe se prà u realizue, por për me i pà frytet duhet qi të gjithë të bashkpunojmë; t'i apim dorën njëni tjetrit e mos të pritojmë me dhânë at ndihmën t'onë për me bâ qi të përparojë këjo shoqnë një orë e mâ parë.

Ekskursjoni i «Vllaznës». Tue e dijtë se sà rândsi kanë ekskursjonet sidomos në vëndin t'onë të Shqypnisë me 11 Maj Dega theatre e Dega muzikore e shoqnisë Vllaznija të përbâme prej 30 vetësh, u nisen prej Shkodrës e vojtën në Tiranë.

Pak pa hye në qytet, kund 10 minuta larg, kishin xânë vënd nëpunës atje e tjerë shkodranë qi ndodheshin atje e disa Zotni nga viset e ndryshme (për veç djelmëniës së Tiranës) primun prej Z. H. Mosit, Kryetar'i nderit i Vllazniës. Përcjellë prej të gjithë këtyne shokve ekskursionit hyen në qytet të Tiranës neper mjet joneve të ambla të bandës së Vllazniës e të valleve kombëtare e shkuen fillë për me i bâ urimet Parlamentit e Kryeministrit. Kryetari i Parlamentit Z. Pandeli Evangjeli me një njerzi të posatshme u ul prej të naltit e i u fal nderës Shoqnisë tue u përgezue për përparimin e saj. Për me

krye një detyrë, prej andej u drejtuen kahë Përlimtarja, por mjerisht nuk kjën pritë prej kurrkuj, shkâ bâni një përshtypje shumë të keqe. N' e nesre dega theatre tfaq i dramën «Pirro Neoptolemi» të përcjellun me një monolog. Ndër pushime dega muzikore kënaqi veshët e ndigjuesavet.

Me 13-V-21 pà marrë në kujdes aspak shpenzimet e rânda qi kishte bâ «Vllaznija» për me i dhânë një nderim Tiranës, Z. Jonuz Tafaj, një prej pjestarve të Shoqnisë tiranase «Lidhja komtare», në lokal të së cilës u bâjshin të tfaqunat, kërkoi qi gjymse e t' ardhunavet t'i u epte asaj shkâ me gjithë arsye u refuzue. Në ket natë u paraqit komedija «Koprraci» e farsa «Dragomani» mbassi mbasdite ishte dhânë një koncert i këndshëm prej degës muzikore në fushë, te Selvijat.

Me 14-V-21 mbas dishirit të zojave bujare të Tiranës u bâ mbasdite një tfaqun vetëm për to, ku mueren pjesë mâ shumë se 70 veta. Në mbarrime u tfaq prap «Koprraci» e farsa «Nusja e Pela» bashkë me një monolog. Kështu u persrit prap komedija, e «Lidhjes komtare». E cilla me doemos kerkonte një shprehje t' ardhunash, Shoqnia «Vllaznija» për me përtrë ngatresat e pà marrë para sësi se ishte në defekt pranoi qi gjymse e t' ardhunavet t' asaj natë t'i u epte «Lidhjes komtare» e gjymsa tjetër për të vorriten të Tiranës si mbas kërkesës gadi të domosdoshme të Nënprefektit. Në një fjalë Shoqnia e jonë u dâ prej Ti-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

rane me një përshtypje shumë të keqe; por s'atë më keq që u pritën në Tiranë aq më mirë e b'ijarisht i pritë Shijaku e Durrsit.

Në të këthyem për Durrës 15-V 1921, u ndal Vllaznija edhe në Shijak për me përshndetë vllaznit e këtij qyteti. Këtë u prit Shoqnija «Vllaznija» shumë bukur. U vizituen Nenprefektura e Perlimentarja, ku u pritën me gëzim e kënaqsi e kështu mbas një pushimi gjysë ore Shoqnija vijoi udhëtimin për Durrës.

Pë hje në Durrës qysh së largut u shifte një shumicë popull që kishin dalë për me pritë vllaznit e tyre Shkodranë, që për të parën herë po vizitojshin e po përshndetshin shoqnisht qytetin historik të tyre. Edhe këtë bënë e Vllaznis s' onë me melodina të kumbueshme i prini gjithë këtij populli e kështu së bashku hyen në Durrës e të primë prej shokve të Vllaznis së Durrsit, shkuen në lokalitë e shoqnisë së tyre, ku u bënë një pushimi vogël. Mrapa i u dha një vizitë Perlimentares, e cila i pritë me hare të madhe.

Atë natë Shoqnija s' onë, Vllaznija e Durrsit i dha një darkë, e cila kaloi fort me entuzjazzëm e shkelxim të posaçëm e gjithënjë atë natë u dha një tfaqun. Me 15-V-1921. Dega Muzikore këthej në Shkodër e përejellun me shumë nderim prej Vllaznis së Durrsit, në vënd që Dega theatrore mbas dishirit të Vllaznis së këtij qyteti mbet edhe dy ditë tjera, të cilat i kaloi me argtime theatrore, që lanë një kujtim të ambël e të pëharrushëm ndër zemra

të shokve të Vllaznis e të popullit të Durrsit,

Dega Muzikore në këthim për Shëngjin, kje pritë fort bukur, s'atë me ndermjetsinë e kapidanit të portes, kjene qitë në breg prej një motoskafit që u ndodhte në limë të Shëngjinit e mbasi këtë pushuen pak, këthyne në Shkodër.

Edhe dega theatrore që këthej më mrapa, si u percullë me shumë përmasime e nderime prej Vllaznis së Durrsit, u ndal një natë në Shëngjin, ku dha një tfaqun theatruer mbas dishirit të popullit që banojnë në këtë limë e kështu populli mbet i kënaqun e Vllaznija la një kujtim të pëharrushëm, mbasi kje i pari argtim që u jepte në këtë vënd.

N' e nesre këthej në Shkodër edhe Dega theatrore e Vllaznis.

Ekskursimi i «Vllaznis» së Shkodrës për Lesh, Tiranë, Shijak, Durrës e Shëngjin nuk pat vetëm qëllime argtimi, por më tepër me tregue Vllazninë e lidhninë e fortë që kemi me vëllazën të viseve tjera të Shqypnis e po t' i jepte dorë gjëja financjare, do t' a vijonte Vllaznija këtë ekskursion edhe më tutje, të cilin e ka gjithënjë ndër mend t' a bëjë për së shpejti.

Për të prituna që i bëjnë shokve të Vllaznis s' onë gjithkund ku shkuen e sidomos prej Vllaznis së Durrsit Shoqnija e jonë «Vllaznija» i u ndet nderës me gjithë zëmbën e zotit e dashhtë që Vllaznija e dashnija të forconet edhe më tepër ndër zemra t' onë për përparim të Komitë e t' Atdheut.

Vllaznija.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Zgjedhjet e Prefekturës së Shkodrës. Ndërsa zberthimi i çashtjes së zgjedhjeve të Prefekturës së Shkodrës, ndër elementa që flitshin me të drejtë e të pa drejtë, n'emen të popullit të kësaj krahine, kje bënë thjeshtë një kundërshtim e kurrigjia tjetër, ndër komtarët e vertetë e sidomos në gjë të parlamentit, ku u shifte rreziku i math që i u sillte atdheut me veprime e sjellje dasije e antagonizmi, ky kundërshtim përfitoi frigë e kujdes tue pa sidomos se për së shpejti do t' u zberthente prej Lidhjes së Komëve çashtja e kufijvet ndermjet të Shqypnisë e të Jugosllavis, ku dihet mirfilli se Qeverija Serbo-Kroate-Slllovene ka për të t'faqun pretendime pushtimesh edhe mbrenda kufinit të caktuem në vjetin 1913.

Mbas sa mendimesh caktimesh e të perpjekunash që u bënë si prej anës së qeverisë ashtu edhe të këshillit komtar të cilat dolën të gjitha pa fryt, në fund kje caktue t' u dërgonte në Shkodër një tubë deputetesh për të bënë provën e fundit e me mjetë me gjetë një mënyrë a mjet për t' i a mbushun mendën elementave që me hjekë dorë prej obstrukcionit e me bënë zgjedhjet një orë e më parë, tue i paraqitun edhe rrezikun që i rjedhë atdheut prej këtij farë qendrimit. Për ket mision kjen zgjedhjet prej parlamentit këta katër zotnj: Z. Ibrahim Xhindi, deputet i Vlonës, Pandeli Cale, deputet i Korçës, Shefqet Daju, deputet i Elbasanit; Leonida Koja, deputet i Durrsit.

Prej këshilleve të mirsis të këtyre katër zotnive si edhe tue pa rrezikun

e atdheut në çashtjen e kufijvet e tue kuptue se sa fort i ndihmojshin rrezikut kundërshtimet që s' kanë kurrnj themel komtar, elementi i urtë e atdhetar i popullit të Shkodrës, pranoi me zgjedhun në Prefekturën e Shkodrës tet deputet të krishtenë e katër muhamedan kështu që nënprefektura e Bunjaj me votue veçmas.

Mbas këtij pelqimi pra nisen mejerë votimet për zgjedhja të dytë në qytet të Shkodrës e në të gjithë qarkun e kësaj prefekturë, e asht shpresa se për pak ditë do të marrin fund. Vetëm po shifet se mbassi asht caktue për t' u krye me shpejti veprimi i zgjedhjeve, po bënë shpërdorime të mëdha prej klikash e njerzsh t' intesuem. Shpresojmë por se elementi i urtë i popullit t' onë s' ka për të rënë kurthë të ngatresave të ngatrestarve e t' atyne që s' dijnë me krye as një zyrë më të vogël.

Argtim Theatruer-Muzikuer.

Me 24 të k. mojit n'oren 9.30 mb. dr. Shoknija «Bogdani» e «Naznija» në nderim të Deputacionit që gjindet në Shkodër dhane një argtim theatruer muzikuer në salë të kinos.

Deputacioni me 27 të k. m. u nis për Tiranë.

Një bamirsi e Paçës Shëjt për fëmijë të vogëlë të Shqypnisë.

Mos një letër që muerem prej Zotni Anselmo Lorchios Italo Shqyptar, drejtori i letorës s' vjetër «La Nazione

Albanese» organi i bashkimit Komtâr qi botohet në Rromë tesh njëzetepesë vjet, lajmohemi se Papa Shejt ka dhanë 20.0000 L.it. për fëmijët e vobekë të Shqypnis. Kjo shumë e dergueme ndepër ndermietetësi të delegatit apostolik në Shqypni Emz. Kocit do të dahet pa u marrë parasÿshë ndryshimi fetâr i shqyptarvet. Veprimi i Papës Shjët flet vet-vetiu.

EMNIM. Parija e Shoqnis «Vllaznija» emnoj për Direktor të Degës Theatrore të Shoqnis Z. Zef Shkaj-njetin.

U r i m

Vëllazenvet t' onë muhamedanë i u urojmë Ramazanin e Bajramin tue i u dishrue sot një vjet një Ramazan e Bajram mâ të lumnueshem, me një Shqypni mâ të madhe e mâ të fortë sikur âsht dishiri i ç'do Shqyptarit të vertetë.

Drejtimi.

BIBLIOGRAFI.

E përkohëshmjia e çmueshme «Hylli i Dritës» e drejtueme prej Etenve Françiskaj, nisi përsëri botimin e saj qi e pat ndalue në kohën e regjimit International të Shkodrës për t'a vijue në dit mâ të mira nen një Shqypni të lirë e të pavarshme.

Numri i parë i rishbotimit të së përkohëshmes «Hylli i Dritës» na tregon se kejo fletë e çmueshme do të vijojë për të shvillue si përpara sidomos çashtje socjologe me një aftësi, këthjellsë e gjuhë të kuartë.

Drejtimi i Hyllit të Dritës, si shifet, e ka pà, me shumë arsye, ne-

vojen me rritun edhe vllimin e së përkohëshmes tue e trajtue katërdhet' e tetë faqesh e shpresohet se do t'a shtojë prap me kohë.

Fletës së shkelqyeshme i urojmë përparim e jetë të gjatë.

Drejtimi

Çashtja e kufijve t' onë.

Prej një burimit të sigurët marrim vesht mbas lajmit zyrtâr të Lidhjes së kombeve Ex. e Tij Fan Noli e kryetari i nderit i Shoqnis s' onë Z. Hil Mosi u nisen për Genevrë (Svicër) për me marrë pjesë në mbledhjen qi ka me u mbajtë me 9 ase me 17 Qershuer e në të cilen ka për t'u kqyrë e për t'u zbërthye çashtja e kufijve t' onë.

Jemi të sigurë, se delegacioni i ynë nen kryesi të Përshtdritshmit Emzot Nolit e me ndimë të miqve të kombit Shqyptar ka për të merrritë me mprojtë plotsisht kufijt e Shqypnis të njoftun prej Mbretnive të mdhà qysh në kongres të Londres të vjetit 1913 e të caktuem në Protokol të Firences në vjetë 1914 e me shlrue sa mâ parë disa vise të zaptueme pa kurr far te drejtet prej fqijve.

Mbasi Shoqnija e jonë «Vllaznija» deri tash nuk pat ndonji komunikim Zyrtarë prej qandres së përgjithshme «Atahen», ean ky numër i «Agimit» po del si organ i «Vllaznis».

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

“AGIMI,”

Pranon e boton ç' do artikull, qi ka të përpjekun me lavrim komtar e me propagandë komtare.

Artikujt dërgohen në Vlonë në drejtim të **Prof. Karl Gura-**
kuqit, Korespondenca, pajtime e ndrrime fletoresh e të përkoh-
shmes dërgohen në drejtim; **Ali Borshi** Shkodër.

PAJTIME

NË SHQYPNË:

Per 1 vjetë K. s. 10.

PERJASHTA:

Per 1 vjetë K. s. 14.

Nji numër i veçantë : K. s. 1.

Për shokë të Shoqnës për 1 vjetë K. s. 8.

Nji koleksion i vjetit të parë bân K. 22, i vjetit të dytë 16.
Numra të veçantë të vjetve të kaluem nuk shiten.

L a j m

Numrin e parë të vjetit të tretë të përkohshmes «Agimi», kemi me i a dërgue, të gjithë pajtimtarve të vjetit të kaluem, shokve të Shoqnës edhe atyne qi të na e marrë mendja se interesohen për të; por të gjithve u bahet me dijtë se kush e ndalë ket numër e nuk e kthen mbrenda 10 ditve, njehet për i pajtue.

Mbarshtimi.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)